

ZAKARPATSKÁ UKRAJINA

Poznatky z cesty

Splnilo se mi přání poznat tuto zem. Díky mé tvrdohlavosti, která ignorovala varování, že je tam cholera, krade se tam a dokonce vraždí. Líbilo se mi tam a rád bych se i vrátil. Nejsou přehnaná tvrzení, že se tam zastavil čas.

Hoverla, 2 061 m, nejvyšší hora Zakarpatské Ukrajiny

Příroda je nedotčená, překrásná. Civilizace zde citelně zaostala. V obchodech je málo obalů z plechu a umělých hmot. Takže největší problémy, co s odpadky, mají zahraniční – především čeští – turisté. Zdálo se mi, že ve srovnání se slovenskými horami je zde chudá

květena. Průvodci cestovních kanceláří ještě asi nenašli ta správná místa.

Lidé jsou dobrosrdeční a ochotní. Protože zde není turistické značení jako u nás, často jsme se museli ptát na cestu. Nestalo se nám, že by nás někdo poslal jinam. Míle nás překvapilo, že jsme se často domluvili i česky. Slovanský jazyk je blízký. Často jsme přišli do styku s lidmi – zejména mladými – kteří byli v Čechách jako vojáci nebo na práci. Na družnost a pohostinnost domácích málem doplatili účastníci zájezdu, kteří chtěli vyzkoušet místní hostince.

Kraj i lidé jsou poznamenaní bídou. Mnoho továren, které poskytovaly obživu lidem ze širokého okolí, je mimo provoz. Zejména muži musí za práci jinam. Na Ukrajinu, do Běloruska i do Čech. Nezřídka přivážejí místo peněz obilí pro své hospodářství – kravku, prase, slepice. Peněz v domácnosti i zboží v obchodech je nedostatek. A tak jedni se snaží okrást cizince, jiní propadají alkoholu. Jsou to výjimky, ale je třeba se setkáním s nimi počítat. Děti při každé příležitosti žadoní o cukrátku a žvýkačky.

Všechno se přepočítává na dolary (třeba učitelka na základní škole má měsíční plat 30 dolarů). Přijeli jsme v době, kdy končila platnost karbovanců – běžně se jim říká kupony. Ceny se počítají na statisíce a mi-

liony. Citelně chyběly drobné – nám, v některých obchodech a ve směnárně. Takže první den v Užhorodu jsme si nemohli koupit ani zmrzlinu.

Skanzen v Užhorodé a hrob Nikolay Šuhaje v Koločavě

Koupíte chléb, pečivo, čokoládové bonbony, někde zahraniční sušenky, ovoce i zeleninu. Máslo se krájí z velké hroudy. V horách seženete mléko, máte-li štěstí, tak domácí chléb nebo skopové maso na opečení. Ve městech bývá slovenské značkové pivo. Na chodníku na horkém slunci, takže „Dobrou chuť!“. Na tržnicích je levnější zboží než v obchodech.

Turistika je v začátcích. Především ji provozují mladí tak do 25 až 30 let. Potkali jsme Ukrajince, Bělorusy i Poláky. Všichni byli družní a ochotní pomoci radou v terénu. Živě se zajímali o život a podmínky pro turistiku u nás. Cenová propast je pro ně ještě vyšší než pro nás na západě.

Tábořit (stanovat) se dá prakticky všude. Potřebujete jen povolení hajného, který je ve svém revíru téměř neomezeným pánem. Ochotně vám vystaví „bumáčku“ za české pivo. Stanuje se v místech, kde je pitná voda, latrina bývá výjimečná, jáma na odpadky není téměř nikde.

Už tam někdo začíná značit cesty. Značení začíná v lese a chybí jakékoliv údaje, kam cesta vede. Map je nedostatek. Podařilo se nám sehnat mapu 1:200 000, abychom se přesvědčili, že v tak členitém terénu je orientace a pochod podle mapy většinou jen zbožným přáním.

Všude se projevuje mistrovská práce se dřevem. Je ho všude dost a je významným zdrojem obživy. Umění (dřevoryty) se mi zdá naivní. Stavby jsou perfektní. Horské cesty překonávají množství vodních toků. Všechny mosty jsou dřevěné. Unesou těžké nákladní vozy, stroje i autobusy Karosa. Sepětí lidí s přírodou je markantní i v tomto: spadne-li most, ponecha-

jí ho na pospas vodě a času a vedle postaví nový.

Na salaši nad Siněvirským jezerem jsme koupili mléko

Viděli jsme několik pozůstatků z Československé republiky. Zejména to byly lesovny nebo chaty KČST. Bohužel, jsou léta vesměs nepoužívané a podle toho vypadají.

Poněkud jiná situace je ve městech, zejména na jihu a východě. Bída je menší, lidé protřeplejší. Nejvýnosnější je veksláctví. V „turbázách“ (turistických ubytovnách) se můžete setkat s dvojitými cenami – pro cizince až trojnásobnými oproti domácím. Běžná jsou

auta nejrůznějších značek se zahraničními SPZ. „CZ“ patří mezi nejfrekventovanější.

Nejotřesnější zážitek mám z tržnice v Chustu. Stačilo mi pět minut, abych na ni nezapomněl. Nepřišel jsem o mnoho. Někteří o všechny peníze, dva o cestovní pasy. Zajímavé byly pohádky milice. První: nezoufejte, máme skupiny cikánských kapsářů pod kontrolou. Pasy obvykle házejí do poštovních schránek. Za chvíli je objedeme a pasy najdeme.

Druhá: pracuje pro nás cikánka. Ta zjistila, že kapsáři odjeli do Mukačeva. Pojede tam taxíkem a pasy přiveze. Netrvalo dlouho a pasy byly skutečně „nalezeny“. Leč cikánka potřebuje 50 dolarů na zaplacení taxíku! Bez zaplacení této sumy pasy nevydá.

Co teď? Nový pas přijde doma levněji. Postižení tedy odmítají zaplatit a trvají na tom, aby jim milice vystavila potvrzení, že byli okradeni. Ta odmítá. Přichází cikánka – spolupracovnice milice – a lamentuje, kdo že jí zaplatí taxíka. Okradená kolegyně jí ukáže rozříznutou igelitovou tašku: „Tady máš zaplacené!“

Světě div se – koná se „Happy end“. Cikánka uteče, jako když jí hoří u ... , milice bez problémů vydá pasy a my můžeme pokračovat v programu. Závěr si udělejte sami.

Turbáza Dragobrat

Poslední povyražení nás čeká na hranicích. „Chytli“ jsme před sebou celkem dva slovenské autobusy. Nejdříve musíme počkat více než hodinu, než se vystřídají směny ukrajinských celníků. Pak můžeme sledovat důkladnou celní prohlídku slovenského autobusu. Předmětem zájmu je alkohol a cigarety. Prohlídka trvá hodiny.

My jsme odbaveni poměrně rychle. Jenže na slovenské straně se situace do puntíku opakuje. Nestačí se divit, co vše po důkladné prohlídce na ukrajinské straně ještě zbylo pro slovenské celníky!

Co říci závěrem? Cestování nebylo jednoduché, ale rozhodně zajímavé. Hlavní poznatek mám ten, že organizovanou turistiku na „Podkarpatskou Rus“ směřují zatím snad výhradně jen české cestovní kanceláře. Zatím se nezajímají o vytvoření zázemí spoluprací s místními spolky nebo firmami. Je tu volné pole působnosti i pro případný zájem ze strany KČT. Ať to jsou vhodné základny pro ubytování nebo metodická pomoc při značení cest.

Text Pavel Svědihor

Foto Alena Svědihrová

odbor KČT Žamberk

Časopis Turista č. 6/1995